

Posudek oponenta na magisterskou práci

Heleny Sekavové

Ravennské figurální a symbolické sarkofágy 4. – 6. stol. př Kr.

(Ikonografie, typologie a chronologie ravennských sarkofágů)

Diplomandka se seznámila velmi podrobně se svým tématem za svých pobytů v severní Itálii, prostudovala památky ze značné části i z autopsie a tak se pečlivě připravila na svou práci, která je jistě obtížná, a kde je vzhledem k současnému stavu zpracování velmi těžké přinést mnoho nového.

Po všeobecném úvodu a seznamu základní literatury věnovala diplomandka úvodní kapitulu historickému rámci období, kdy sarkofágy vznikly, historii Ravenny, Konstantinopole a zvláštnostem jejich uměleckých stylů. Druhá, hlavní část práce začíná přehledem římské a maloasijské produkce sarkofágů (v Konstantinopoli i jinde), dalmatské a severoitalské (milánské) a jejich typologií ve vztahu k produkci ravennské. Dále se zabývá také jihogalskými sarkofágy, a v následující kapitole dovozem mramoru z východních dílen do Itálie – z Konstantinopole a z malé Asie (především šlo o prokonneský mramor). V páté kapitole, která je jádrem práce, se autorka věnuje klasifikaci a typologii ravennských sarkofágů: zvláště truhlám, víkům a kompozici zobrazení a stylu. V šesté kapitole se zabývá možnostmi jejich třídění a v sedmé jejich chronologií, při čemž se zvláště věnuje sarkofágům figurálním a zvláště tzv. symbolickým. Osmá kapitola se pak zabývá ikonografií obou v Ravenně vyráběných řad. Devátá kapitola je věnována ikonografii ravennských sarkofágů, jejich srovnání s římskými, a probírá imperiální i další motivy, kterých je v Ravenně užíváno.

V další, závěrečné části podává diplomandka podrobný katalog obou kategorií, figurálních i symbolických a také rejstřík císařů východořímské říše, pod kterou Ravenna patřila, od r. 364 do r. 602 po Kr. Stručné závěry shrnují, co bylo diskutováno v kapitolách předchozích. Práce je bohatě vybavena obrazovou dokumentací, zčásti pořízenou přímo autorkou na místě v Ravenně.

Proti slavným mozaikám, architektuře a řezbám ze slonoviny, které byly odedávna centrem zájmu archeologů i historických umění, nedosáhly ravennské sarkofágy nikdy takové popularity, i když jde o památky bezpochyby zajímavé z mnoha hledisek.

Historický a umělecko-historický úvod o křesťanských sarkofázích podaný v práci obecně lze považovat za dostačující. Pečlivá a přehledná je kapitola o ikonografii: málo místa je naopak věnováno stylistickým otázkám a také vztahům mezi sochařstvím, malbou a mozaikovým uměním, kde bych uvítal více jak po stylistické, tak po ikonografické stránce. Také bych měl rád v práci více poznámek o uložení a znovupoužití sarkofágů; znovupoužívání starších soch, reliéfů atd. a jejich přepracování (úpravy sochařské přitesáním i štukem) se v posledním desetiletí věnuje ve studiu starověkého sochařství mnoho pozornosti. Datování sarkofágů sleduje zhruba datování předchozích prací a lze je považovat za uvážené a rozumné z hledisek, které jsou v současné době dostupné.

Odhady výše produkce sarkofágů (str. 12 a jinde) jsou asi dost nízké – mnohé byly zničeny druhotným užíváním, pálením lepšího vápna z mramoru a pod.: mnohé jsou jistě ještě neobjeveny. Vyzdvihnout lze podrobnou a pečlivou analýzu typologickou s přehlednými tabulkami, i autorčiny poznámky o stylistickém vývoji, jakkoli zde se diplomandka především soustředila na názory svých předchůdců. Lze diskutovat o terminologii užívanou pro rozdělení obou skupin: i druhá má motivy se zvířaty (beránci apod.) a jde tedy také o sarkofágy figurální, nikoli jen abstraktně symbolické v plném smyslu toho slova (symbolické byly ostatně všechny).

Velmi pečlivý a zevrubný je obsáhlý katalog sarkofágů, který lze jako materiálový základ práce zejména vyzdvihnout, stejně jako okolnost, že mnohé i v něm získala - či potvrdila - autorka z autopsie.

Práce působí velmi pečlivě, i když tu a tam jsem našel nepřesnosti, které bude vhodné ještě opravit.

V bibliografii, která je rozdělena neobvyklým způsobem na knihy a na příspěvky v časopisech, jsem našel jen málo podstatného, co by tam ještě mělo být navíc - kromě snad zajímavých akt oněch ravennských seminářů, které byly publikovány v několika svazcích (ty asi byly v Boloni dostupné) a ve kterých jsme už při letmém pohledu našel zajímavé podněty k tématu, podobně jako v některých starších kongresech křesťanské archeologie (Poreč-Split byl využit plně). Pro jihogallské sarkofágy bych rád připomněl monumentální publikaci Le Blant, *Etudes sur les sarcophages chrétiens ... de la ville d'Arles*, pro další oblasti pak několik prací dotýkajících se problematiky stylu a ikonografie křesťanských sarkofágů v širším pohledu (Dagmar Stutzinger, *Die frühchristlichen Sarkophage aus Rom. Untersuchung zur*

Formierung im 4. Jh., 1982; Clementine Rizzuoli, I sarcophagi paleocristini con rappresentazione del passaggio del Mar Rosso, Firenze 1970; G.M. Gabrichi, Sarcophagi... delle Marche, 1971) a pro Britské muzeum katalog Susan Walker.

V otázce prokonněských a příbuzných mramorových lomů jsem nenašel zmínky o v současné době probíhajícím projektu studia materiálu přímo v lomech, analýze velkého souboru vzorků v laboratoři z lomů i v muzeích, organizovaném W.-D- Heilmeyerem a Nuşin Asğari, který už této první předběžně publikované fázi přinesl mnoho nového o jednotlivých lomech té oblasti a o speciálně zaměřených exportech do celého pozdně římského a raně byzantského impéria. Také nové studie vraků se sarkofágy, ambonami a další dekorací kostelů se jeví být perspektivní; zde jde o paralely především u tzv. symbolických sarkofágů.

Vcelku lze práci považovat za plně odpovídající požadavkům na magisterské práce kladeným; je bezpochyby vhodným podkladem pro obhajobu a k získání hodnosti magistr klasické archeologie.

V Athénách, 27.ledna 2006

Prof. PhDr. Jan Bouzek, DrSc